Рада бізнес-
ОМБУДСМЕНА

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Мобілізація майна підприємств в умовах воєнного стану

З 24 лютого через введення воєнного стану в Україні в зв’язку зі збройного агресією російської федерації проти України бізнес перейшов на функціонування в умовах особливого періоду, а його майно та активи можуть на законних підставах вилучатись та використовуватись для завдань оборони та забезпечення національної безпеки.

Майно бізнесу може бути використано в наступних правових режимах:

1 Мобілізація майна

2 Примусове відчуження майна

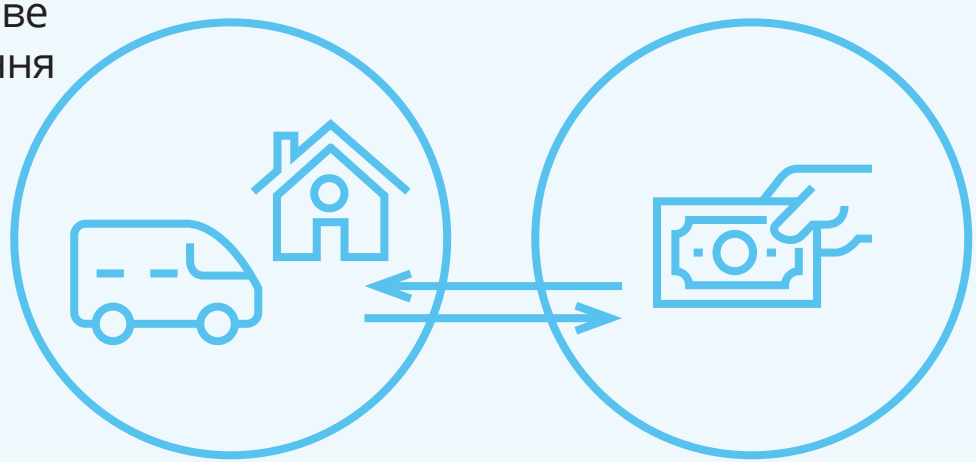

Яким чином співвідносяться мобілізація майна та примусове відчудження майна в умовах воєнного стану?

Мобілізація майна – це тимчасове надання під час мобілізації згідно мобілізаційних планів будівель, споруд, транспортних засобів та інші матеріально-технічних засобів.

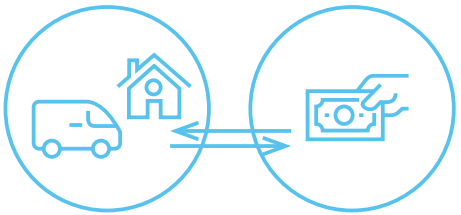

Примусове відчуження майна – це позбавлення власника права власності на майно, яке переходить у власність держави, за умови попереднього або наступного повного відшкодування його вартості.

Тобто, мобілізація майна передбачає його тимчасове використання, а примусове відчуження майна – позбавлення права власності та отримання відшкодування

Щодо правового режиму примусового відчуження майна читайте у відповідній довідці

В цій Довідці ми розглянемо, хто і в якому порядку може здійснювати такий мобілізаційний захід як мобілізацію майна, тобто тимчасове виділення нерухомого майна, транспортних засобів та обладнання.

Законодавче підґрунтя

1 Указ Президента України №69/2022 від 24.02.2022 року «Про загальну мобілізацію», яким оголошено проведення загальної мобілізації та постановлено:

→ місцевим органам виконавчої влади у взаємодії з територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки, за участю органів місцевого самоврядування та із залученням підприємств, установ та організацій усіх форм власності, фізичних осіб – підприємців організувати та забезпечити в установленому порядку: виділення тимчасово будівель, споруд, земельних ділянок, транспортних та інших матеріально-технічних засобів відповідно до мобілізаційних планів.

2 Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», який встановлює правові основи мобілізаційної підготовки та мобілізації в Україні та відповідно до ч. 1 ст. 21 якого підприємства, установці організації зобов'язані:

→ надавати під час мобілізації будівлі, споруди, транспортні та інші матеріально-технічні засоби Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, Оперативно-рятувальній службі цивільного захисту згідно з мобілізаційними планами з наступним відшкодуванням їх вартості в порядку, встановленому законом.

3 Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2000 №1921 «Про затвердження Положення про військово-транспортний обов’язок», яка визначає порядок мобілізації транспортних засобів та техніки.

4 Закон України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану», який визначає механізм примусового відчуження майна в умовах правового режиму воєнного стану.

МОБІЛІЗАЦІЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ТА ТЕХНІКИ

Яким чином приймається рішення про залучення транспортних засобів та техніки під час мобілізації?

1. Встановлення розпорядженням місцевої держадміністрації завдання з підготовки до передачі та передачі транспортних засобів.
2. Доведення інформації до відома керівників підприємств через територіальні центри комплектування та соціальної підтримки шляхом вручення відповідних часткових нарядів.

Частковий наряд має містити:

- завдання з передачі військовим формуванням визначених транспортних засобів і техніки
- порядок, пункти та строки передачі.

Частковий наряд має бути підписаний Головою місцевої держадміністрації та військовим комісаром, а також скріплений печатками.

Переконайтеся, що частковий наряд містить всі необхідні дані та належним чином оформлений. У разі, якщо частковий наряд виданий щодо майна, яке вже не перебуває у власності підприємства, або містить дефекти, повідомте територіальний центр комплектування та соціальної підтримки.

Хто може бути звільнений від передання транспортних засобів та техніки?

1 Підприємства, які виконують мобілізаційні завдання на підставі укладеного з Міноборони договору на виконання мобілізаційних завдань, якщо транспортні засоби і техніка задіяні у виробничому процесі виконання мобілізаційних завдань.

2 Підприємства, установи та організації, у яких є висока суспільна потреба, та банки державного сектору. При цьому перелік підприємств, установ та організацій, у яких є висока суспільна потреба, має бути затверджений Кабінетом Міністрів України за поданням Міноборони. На сьогодні відповідний перелік відсутній.

Яким чином здійснюється оформлення залучення транспортних засобів та техніки?

Залучення транспортних засобів та техніки оформлюється актом приймання-передачі встановленого зразка, в якому зазначаються:

- відомості про власників
- технічний стан
- залишкову (балансову) вартість, визначену відповідно до даних балансу, складеного на останню звітну дату
- вартість транспортного засобу, визначену за результатами проведення їх незалежної оцінки (лише у разі, якщо оцінка проводиться за власною ініціативою власника та за рахунок його коштів)
- інші необхідні відомості, що дають змогу ідентифікувати транспортні засоби.

- Після отримання тимчасового наряду проведіть самостійну оцінку майна і дані такої оцінки зазначте в акті.
- Переконайтеся, що акт містить всі необхідні дані та належним чином оформлений.

Яким чином здійснюється передання транспортних засобів та техніки?

Обов’язок забезпечення доставки і передачі військовим формуванням покладається на керівників підприємств та здійснюються силами і засобами підприємств.

Фактично передавайте транспортні засоби лише після належного оформлення акту.

Хто визначає розмір шкоди?

Обсяг заводної шкоди визначається під час підготовки транспортних засобів і техніки до повернення.

Визначення обсягу шкоди здійснюється суб’єктом оціночної діяльності або судовим експертом за результатами проведення оцінки майна за рахунок коштів державного бюджету.

У випадку, якщо не згодні з визначеним в акті розміром шкоди, зазначте про це в акті перед підписанням та проведіть незалежну оцінку.

Який порядок повернення транспортних засобів та техніки?

Повернення здійснюється протягом 30 календарних днів з моменту оголошення демобілізації.

Порядок повернення:

1. Подача заяви керівника підприємства про повернення до територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем залучення транспортних засобів.
2. Визначення територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки за погодженням з місцевими держадміністраціями строків та пунктів повернення транспортних засобів.
3. Оформлення акту повернення транспортних засобів встановленого зразка. До акту додається висновок експерта або звіт про оцінку майна. Звіт про оцінку майна підлягає рецензуванню.
4. Повернення транспортних засобів з відповідними реєстраційними документами та державними номерними знаками.

- → Переконайтеся, що акт містить всі необхідні дані та належним чином оформлений.
- → Перевірте, чи відповідає опис дефектів фактичним дефектам.
- → Переконайтесь, що до акту доданий належний висновок про розмір шкоди.

Який порядок відшкодування завданої шкоди?

1 Подання заяви керівника підприємства до територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем залучення транспортних засобів. Заява подається після оголошення демобілізації та повернення транспортних засобів і техніки.

До заяви додаються:

→ акт приймання-передачі

→ акт про повернення під час демобілізації транспортних засобів і техніки

→ висновок експерта або звіт про оцінку майна.

2 Розгляд заяви протягом 10 робочих днів (в разі необхідності з'ясування додаткових обставин, фактів – протягом одного місяця).

3 Складення висновку про здійснення виплати для компенсації шкоди.

4 Виплата компенсації шкоди. Виплата здійснюється територіальним центром комплектування та соціальної підтримки протягом п'яти наступних бюджетних періодів після оголошення демобілізації у порядку черговості оформлення висновків.

→ У випадку, якщо ви провели альтернативну оцінку, в якій розмір шкоди відрізняється від визначеної в акті, подайте разом з заявою альтернативну оцінку.

→ У разі незгоди з визначеним у висновку розміром шкоди, спір підлягає розгляду в судовому порядку.

Якщо транспортний засіб знищено?

Якщо транспортний засіб або техніка були знищені, відшкодовується майнова шкода, визначена на підставі звіту про оцінку майна, за результатами незалежної оцінки, що проводиться за рахунок коштів державного бюджету на дату проведення такої оцінки.

Транспортні засоби і техніка, які були знищені внаслідок їх залучення під час мобілізації, підлягають списанню з балансового обліку підприємств.

Якщо транспортний засіб перебуває у заставі?

Законом України «Про заставу» гарантовано, що у разі вжиття державою заходів до примусового вилучення заставленого майна або майнових прав (націоналізація, реквізиція, конфіскація, накладення секвестру, а також інших заходів, аналогічних за своїми наслідками), держава відшкодовує збитки, заподіяні заставодержателю внаслідок здійснення цих заходів.

Однак механізм відшкодування збитків заставодержателю на сьогодні не прийнятий.

У разі, якщо транспортний засіб та техніка, щодо яких отримано частковий наряд, перебувають у заставі банку, повідомте територіальний центр комплектування та соціальної підтримки.

При цьому пунктом 16 постанови №1921 передбачено, що у разі, якщо транспортний засіб або техніка є предметом застави як виконання зобов’язання за договорами про надання кредиту та гарантії перед банківською установою, та в інших випадках, коли унеможливлюється передача транспортних засобів і техніки військовим формуванням, керівники підприємств зобов’язані у семиденний строк повідомити про це територіальним центрам комплектування та соціальної підтримки, на військовому обліку яких перебувають транспортні засоби і техніка.

Транспортні засоби і техніка, які були знищені внаслідок їх залучення під час мобілізації, підлягають списанню з балансового обліку підприємств.

МОБІЛІЗАЦІЯ НЕРУХОМОГО МАЙНА

Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» передбачено обов’язок надавати під час мобілізації будівлі, споруди згідно з мобілізаційними планами з наступним відшкодуванням їх вартості.

Тобто, в порядку мобілізаційного законодавства нерухоме майно може бути залучене лише, якщо це передбачено мобілізаційним планом.

Чиним законодавством не передбачено окремої процедури такого залучення, а також порядку компенсації шкоди.

Мобілізаційний план України на особливий період затверджує Президент України. Мобілізаційні плани розробляють органи місцевої виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

Окремі вимоги мобілізаційного плану оформлюються мобілізаційними завданнями. До підприємств, що залучаються до виконання мобілізаційних завдань (замовлень), повинні бути доведенні мобілізаційні завдання та укладений відповідний договір (контракт).

А тому у разі, якщо у вас вимагають тимчасове надання нерухомого майна, а той же час Вам не відомо про його включення до мобілізаційного плану, рекомендуємо направити відповідний запит до органів місцевої виконавчої влади та місцевого самоврядування:

Якщо виділення нерухомого майна не включено до мобілізаційного плану або не отримана відповідь – дотримуватися порядку примусового відчуження нерухомого майна, рекомендації до якого викладені у Довідці.

Якщо виділення нерухомого майна включено до мобілізаційного плану – вимагати доведення до підприємства мобілізаційного завдання та укладення договору (контракту).